

МЕТОДЪТ НА ФРАНЧЕСКО СФИЛИО И ПОЛЕМИКИТЕ ОКОЛО НЕГО

Божанка Моцинова

През 1932 г. италианските цигулари замислят голям музикален форум, свързан с Николо Паганини. Инициативата и оформянето му идва от големия цигулков педагог Франческо Сфилио, който, въодушевен от резултатите на учениците от своята школа, решава да ги покаже пред света. Подпомогнат от все още живите тогава големи музиканти на Италия - изпълнители, диригенти и композитори, Сфилио оформя проект за организиране и провеждане на Международен конкурс за цигулари на името на Николо Паганини в родната Генуа през 1940 г., когато се навършват сто години от смъртта на прочутия генуезки виртуоз.

Съществува и идеята да се пренесат тленните останки на Николо Паганини от Парма в Генуа, където да му се издигне пантеон.

За Франческо Сфилио - наследник на цигулковата школа на Паганини (чрез своя учител и единствен ученик на Паганини - Камило Сивори), този проект е въпрос на чест и национален престиж. Той е убеден, че всички големи цигулковци школи в света

произлизат от италианската цигулкова школа: онази, която започва от прочутия Арканджело Корели и продължава чрез неговите ученици и последователи - Франческо Джеминиани, Джузепе Тартини, Пиетро Антонио Локатели, Джовани Батиста Виоти, Антонио Вивалди и Пиетро Нардини, разпространили я из цяла Европа. Всички, които са работили с Корели, са усвоили неговата цигулкова техника, а някои от тях (като Тартини и Локатели) са я довели до едно по-високо ниво и са оформили свои цигулковци школи. Благодарение на гениалността си Паганини успява да сформира своя трансцендентална цигулкова школа.

Според Сфилио не съществуват руска, френска, белгийска и други цигулковци школи - всичко води началото си от Италия.

Що се отнася до Паганини, за съжаление той не успява да остави документиран своя метод, въпреки че през 1838 г. многократно е изразявал това си желание:

“Дайте ми един ученик и за пет години ще го доведе до моето ниво като цигулар.”

Но влошаването на болестта му през последните години му попречва да осъществи тези свои намеренията.

За “секрета” и метода на Паганини първи съобщава неговият биограф Шотки, затова ще цитираме част от книгата му:

“Много пъти Паганини отговаряше дума в своите разговори за музикалния си “секрет”, който искаше да публикува, след като се оттегли от концертната кариера. Никоя музикална школа не познаваше този “секрет” и според него всеки младеж би могъл да се научи да свири на цигулка с този метод за по-малко от три години, докато със старите системи са необходими около десет.

Аз го питах много пъти дали се шегува, но той винаги ми отговаряше:

“Кълна се, че казвам истината, и Ви упълномощавам да публикувате това в моята биография. Един мъж, който сега е на 24 години, господин Чандели от Неапол, познава моя секрет. Той свиреше на виолончело по общоприетия начин, но така, че концертите му бяха определяни като средни и преминаваха незабелязано.

За да му помогна, аз го запознах с моите открития и го преобризах по такъв начин, че всички вярваха, че е станало чудо.

Преподадох на Камило Сивори, когато беше едва на седем го-

дини, първите комбинации на гамата, и той за три дни свиреше вече различни произведения и всички казваха: “Паганини направи чудо”. След 14 дни това момче свири пред публика.

Моят “секрет” следва най-добрия път на природата на инструментите и е много по-лесен, отколкото се мисли. Не съм получил наготово това откритие, но благодарение на него не е необходимо да се свири от 4 до 5 часа на ден.”

Този пасаж на Шотки се цитира и от Еберхард, който вярва, че става дума за един цикъл от беззвучни упражнения, извлечени от един сборник наречен “Моята система за учене на цигулка”, и че в него е решението на проблема.

За метода на Паганини намираме потвърждение и в биографията на Артуро Тосканини, написана от Филипо Сакки, в която четем:

“Мария Луиза лично извиква Паганини, за да организира нейния придворен оркестър. Старият Паганини се беше установил близо до Парма във вилата си “Гайоне”. Не се знае какво е правил Паганини като интендант на Кралския оркестър, но е сигурно, че в този оркестър се формира една струнна партия по-хомогенна, по-звучна, по-мощна, каквато никога не е била.

Оттам излиза една цигуларска традиция от първа степен,

такава, че когато Верди отива в Кралството да дирижира "Аида", остава изумен и декларира, че никога в никой друг оркестър не е чувал подобни струнни групи, с такава интонационна прецизност, такава сигурност в свиренето, с такава сила на лъковете, дори казваше: "Лъковете на пармиджаните струват двойно от другите." И още: "Двадесет цигулки на Кралството, се равняват на четиридесет във всички други краища на света."

Благодарение на уроците си с Камило Сивори и на собствените си логически търсения, изследвания и сравнения Франческо Сфилио успява да достигне до много от така наречените "секрети" на Паганини и да ги представи в серия от етюди и упражнения. Периодът, през който той усилено търси "секрета" на Паганини и оформя своя цигулков метод, съвпада с работата му с най-добрия му ученик по цигулка Джузепе Гаччетта. Всичко, което Сфилио написва през годините 1929 - 1932, е анализирано и описано през следващите години.

През ноември на 1934 година в Италия излиза от печат цигулковият метод на Франческо Сфилио, озаглавен "Nuova Scuola Violinistica Italiana" ("Нова италианска цигулкова школа"). Издателството е "Augusta" в Торино. Сфилио посвещава труда си: "Alla mia Patria

con grande affetto e devozione" ("На моята Родина с голяма обич и почит").

Школата е разделена на две части: първата е със заглавие "Metodo per principianti" ("Метод за начинаещи"), а втората - "Tecnica superiore dell'arco e della mano sinistra" ("Висша техника на лъка и на лявата ръка").

Школата на Франческо Сфилио, която се базира на "секретите" на Паганини, има за цел да разкрие както изискваната от него по-различна постановка на двете ръце при свирене, така и да запознае с техническите средства и начините за по-бързото и доброто им усвояване от учениците-цигулари. С метода на Сфилио при държането на цигулката не се използва възглавничка; левият лакът е близо до тялото и е извит навътре, палецът на лявата ръка се държи като при трета позиция, тоест почти на средата на шийката на цигулката, за да облекчи преминаването на пръстите в различните позиции (особено от I до V). При държането и движението на лъка също се наблюдава по-различна от общоприетата постановка: движението на лъка се извършва с две основни движения - на предраменницата и на предлактието, без да се прегъва китката. Школата на Сфилио предлага и нов начин за разкриване на грифа от начинаещите цигу-

лари - чрез хроматични упражнения на пръстите и чрез хроматичната гама, при които често се среща и енхармоничната замяна на тоновете. Сфилио е уверен, че с тяхното използване се получава по-точна представа за грифа на цигулката и се постига по-прецизна интонация. Различен е и подходът към инструмента, с лек и деликатен натиск на пръстите върху струните, който впоследствие допринася за развитието на цигулковата техника.

За да станат техническите средства, които изисква Сфилио в школата си по цигулка, по-достъпни за обучаващите се, той написва и теоретичния труд "Alta cultura della tecnica violinistica" ("Висока култура на цигулковата техника") и го отпечатва през 1937 г. в Милано в издателството "Братя Бока". В този труд не само обяснява ясно своите принципи и становища по различните въпроси от цигулковото обучение, но и сравнява школата си с останалите европейски школи и аргументира точно своите различия от тях.

Чрез Консерваторията в Торино, където по онова време е директор Франко Алфано, Франческо Сфилио организира и семинари за усъвършенстване, на които разяснява метода си. Уроците изнася с помощта на своята ученичка Анжиоламария Бонисконти; млада цигуларка, която му

помага изключително много при написването и издаването на метода и школите. Тя първа представя в печата и отзив за метода и му дава най-висока оценка, като същевременно благодари на Маестрото за изключителното му ръководство при обучението и изграждането ѝ като цигуларка. В пресата се появяват и отзивите на големите италиански композитори Франко Алфано и Оторино Респиги, на Джино Маринуци и на Енрико Пиеранджели - доцент в Консерваторията, концертмайстор на оркестъра в Кралския театър на Торино и солист на EIAR.

Но скоро в печата се "изсипват" и доста завист и неразбиране и се предизвиква широка полемика около метода.

След няколко години Сфилио, засегнат от неразбирането на метода му, се заема да напише теоретичен труд, в който да обясни по-подробно всички различия и новости в неговата цигулкова школа. Той дори търси съдействието на двама генуезки лекари, за да бъде прецизен в медицинската терминология, която се налага да използва. Единият е Пиетро Бери - университетски доцент по медицина, а другият - Феручио Цаниер, който се занимава и с люттиерство.

Така през 1937 г. в издателството на "Fratelli Bocca" ("Братя Бока") в Милано излиза трудът му

“Alta Cultura di tecnica violinistica” (“Висока култура на цигулковата техника”). В 108 страници Сфилио точка по точка обяснява своята школа и разликата ѝ от другите европейски школи, основавайки се на метода на Паганини и неговия “секрет”. Предговорът към книгата е написан от Пиетро Бери.

В предисловието си Сфилио пише:

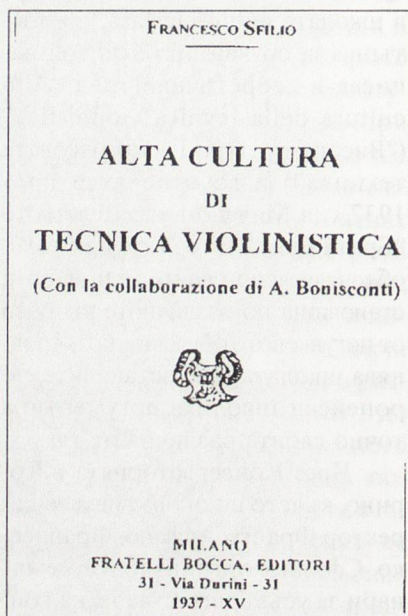
“Цигулковата техника обхваща различни и разнообразни проблеми, които ще изложат последователно и ще се спра на тях в частност. И моето внимание ще последва всеки един от тях, за да кажа в какво се състоят и най-вече да намеря техническите причини и на основата им да дам обяснение, свързано с практиката.

Техниката е преди всичко въпрос на механика, затова е в полето на науката, където трябва да се търси причината за съществуването ѝ и да се даде обяснение за всеки възникнал проблем. Това е, което смятам да направя в моите лекции - по най-ясен и възможно най-рационален начин да представя проблематиката, за да бъде достъпна до възможно по-широк кръг читатели.

...Когато казвам музика, не мисля само за композицията, а също и за музикалното изпълнение, което може да се изкачи на нивото на оная интерпретация, която да възроди духовната атмо-

сфера на композитора в момента на създаването ѝ. И за да се получи това, не трябва да има някаква грешка в механиката, т. е. всички проблеми на техниката трябва да са решени и преодолени.

Не трябва обаче да се изисква техника за самата нея, чийто последен резултат е чиста виртуозност... Потвърждавам, че техниката трябва да бъде абсолютно постигната с цялата ѝ трудност, за да може да бъде поставена в услуга на интерпретацията.

Заглавната страница
на книгата на Сфилио,
отпечатана през 1937 г. в Милано.

Ако виртуозността е нещо преодоляно, може, и дори е необходимо, накрая да се търси в изпълнението на “магьосниците” на инструмента основата на техния метод и начините, поставени от тях в практиката, за да се постигне върха на тяхната техничност.

...Самият Паганини потвърждава, че изкуството му не е дар от природата, че неговото трансцендентално изпълнение не е случайно и всички така наречени “трикове” не са друго, освен плод на много търсения и на добре обмислени упражнения. И наистина, ако той се отличаваше в изпълненията на музиката от другите, то е защото се беше посветил на откритието на всички възможности на инструмента, които на части остави написани, и които днес познаваме благодарение на ония произведения, достигнали за щастие до нас.

...Сега аз си позволявам да възобновя едно по едно изучаването на ония стойности и ония проблеми във връзка с всяка трудност на инструмента, съставлящи заедно нивото, което се прибавя днес към цигулковата техника; и без да имам претенцията да откривам изключителни неща, вярвам, че ако не всички, то поне много от средствата, използвани от Паганини, са обяснени и изпробвани от мен...

...Колкото нов беше начинът на свирене на Паганини, толкова

немислими и изумяващи и никога нечувани бяха неговите ефекти, че предизвиканото удивление нямаше почти време да ги възприеме и разбере, преди да може да ги трансформира в критика.”

Но полемиката около метода на Франческо Сфилио се подема отново.

Тя започва на 20 януари 1937 г., когато на страниците на вестник “Il lavoro” (“Работа”), година XV, се появява обширната статия “La scoperta del “segreto” di Paganini” (“Откриването на “секрета” на Паганини”) от Изаиа Билле - преподавател в Консерваторията “Санта Чечилия” в Рим. В нея Билле напомня, че през последните години подобни “открития”, най-вече върху направата на цигулката и “секретите” на Страдивари, са изпълнили достатъчно много пресата в Италия, но не са допринесли за някакво разкритие. Той не желае нито да отхвърли, нито да приеме метода на Сфилио, но въпреки това прави сравнение между външния вид на Паганини и ученика му Камило Сивори, за да докаже различията им и оттам да направи “заключението” си, че Франческо Сфилио не може да претендира, че знае “секрета” на Паганини, въпреки че е ученик на неговия ученик. Възпитан в традиционната цигулкова методика, И. Билле не може да допусне, че съ-

шествува начин да се облекчи ученика от многочасовите всекидневни занимания с инструмента. Той твърди, че ако един ученик не е природно надарен с музикални дарби, никаква нова постановка и метод, та дори и той да се базира на "секрета" на Паганини и неговата хроматична гама, няма да му помогнат да напредне в цигуларското изкуство.

La scoperta del "segreto di Paganini,"

Soltanto ora leggo sul *Lavoro* del 20 dicembre l'articolo riguardante il "Segreto di Paganini" scoperto dal maestro SILKO. Quello vecchio insegnante e didatta, temperato nella disciplina e virtuosismo, mi permette talora festare in merito, con queste belle righe, il suo pensiero.

Premetto subito che, dopo tanti segreti e te mnifiche, la mente delle più che famose violine dello Stradivari e dei suoi di fabbricare a violini d'...

Факсимиле на статията на Изаиа Билле във вестник "Работа" от 20. 01. 1937 г.

Франческо Сфилио отговаря в пресата на всички отзиви, включително и на този на Билле, като спокойно и обширно обяснява на какво се е базирал при описването на метода си.

Притиснаа от неоспоримата научна обосновка на Сфилио, от-

носно метода му, Билле приключва спора си с него с изпратено писмо до редактора на вестник "Работа", (публикувано на 21. 02. с. г.), в което моли да бъде прекратена полемиката и "да се остави всичко на времето, което е единственият най-справедлив съдник".

Но най-ярко доказателство за правилността на метода на Франческо Сфилио са успехите на учениците му, и в частност на Джузепе Гаччетта, който сега ни ги демонстрира в направения от него през 1931 г. уникален запис на соловите капризи на Паганини и то само на 17-годишна възраст, след като е учил със Сфилио три години и десет месеца!

В годините, когато Франческо Сфилио отпечатва своя метод, Джузепе Гаччетта се намира във Франция, но следи с интерес полемиката. Няколко пъти дори прави опити да се намеси в диспута, искайки разрешението на Сфилио, но Маестрото му запovedва да стои настрана. Младият цигулар изявява желание да направи концерти в Италия и със свиренето си да покаже резултатите от метода на своя учител. Но Сфилио запазва изключително спокойствие, дори студенина, към нападките в пресата, в очакване на оня момент, когато всичко ще излезе наяве.

На втората страница във втората част на школата на Сфилио са цитирани и два други дидактически раздела: “Шест етюда за соло цигулка” и “Хроматично упражнение за цигулка и пиано”. Тези упражнения не са били публикувани никога дотогава (а и по-късно) в Италия.

След години в Аржентина един цигулар на име Емилио Пелайа ще ги отпечата поотделно. Пелайа никога не се е срещал със Сфилио, но поддържа с него редовна кореспонденция и се превръща в негов съмишленник и последовател. Когато става директор на Консерваторията в Буенос Айрес, Пелайа превежда на испански език школата на Сфилио и в “Nueva Escuela Violinistica Italiana” предлага една статия за него, написана от Реми Принчипе - един от най-видните преподаватели по цигулка в Римската консерватория “Санта Чечилия”. Към статията Пелайа прибавя и свои редове, като доказателство на уважение и почит към Сфилио.

Но уважението на Пелайа към Сфилио не спира дотук. По време на управлението на Жуан Перон, благодарение на политическите позиции, които има, и на заемания пост на директор на Консерваторията, той успява да издейства от правителството тя да се наименува с името на Франческо Сфилио. И от втората половина на 40-те години на XX век до сега Консерваторията в Буенос Айрес носи това име.

Полемиката, която се “развихря” около метода на Сфилио, и причината той да бъде забравен след Втората световна война, произлиза от следния факт: през 1932 г. Бенито Мусолини, заинтересувал се от идеята на Сфилио за организиране на Международен конкурс на името на Николо Паганини в Генуа, отправя покана за среща с Маестрото. За тази среща незрящият Франческо Сфилио е съпроводен от високопоставени личности до Рим. Пред Мусолини той излага своя проект, а Дучето дава съгласието си и приема да помогне за осъществяването му, но поставя условие - победителят на конкурса непременно трябва да е италианец! Дори пита Сфилио, готов ли е да му гарантира, че има подготвен ученик, който да победи световноизвестните по онова време цигулари.

Франческо Сфилио без колебание отговаря положително, защото е сигурен в успеха на своя метод. Увереността му идва и от бързото развитие на ученика му Джузепе Гаччетта. На него той възлага надеждите си и затова го готви сериозно и упорито, но същевременно го държи в тайна. Гаччетта е този, който трябва да “блесне” на конкурса и да “срази” всички останали участници. Сфилио е убеден, че никой друг не свири така добре творбите на Николо Паганини, както ученика му. Затова той ще защити достойно школата на генуезкия виртуоз и цялата италианска цигулкова школа.

В резултат от подготовката и добрия финал на този конкурс Франческо Сфилио ще се нареди между най-големите академици на Италия. Но в случая него повече го окриля мисълта, че тленните останки на Николо Паганини най-после ще се “завърнат” в Генуа. И така родният град ще поиска прошка от своя велик син и гениален цигулар за всички мъки и перипетии, причинени около погребението му.

Мусолини дава обещание, че ще извърши преместването на тленните останки на Паганини, но, за да избегне евентуалното противопоставяне от страна на някои противници, иска конкурсът да прикове вниманието на обществеността с участието на най-прочутите цигулари, като Яша Хайфец, Йехуди Менухин, Георг Куленкампф, Натан Милщайн и други, и още - на всяка цена победа от италиански цигулар!

Този италиански цигулар трябва да е Джузепе Гаччетта и той мълчаливо, но упорито и всеотдайно, започва да изучава творчеството на Паганини. А Маестро Сфилио иска не само да докаже чрез Гаччетта правдивостта и рационалността на своя цигулков метод, но и да постави началото на голямата школа на Паганини в Генуа, за която е мечтал и великият виртуоз.

* * *

Но започва Втората световна война и този голям музикален проект се проваля.

След войната новото правителство на Италия се опитва да заличи всичко от миналото, към което принадлежи и Франческо Сфилио. Когато през 1950 г. Джузепе Гаччетта отива да търси издателската къща “Augusta” в Торино, установява, че тя е закрыта. В един музикален магазин на улица “Сакки” (най-отгоре върху един шкаф) случайно открива само три броя от книгата с метода на Сфилио.

Няколко години след публикуването му този метода остава в забрава, за да се появи отново в Италия след повече от половин век (през 2000 г.) и то благодарение на Джузепе Гаччетта и на основаната от него в Генуа фондация “Франческо Сфилио”. И за да накара цялата италианска (а и световна) музикална общественост да заговори за него, да го преосмисли и изучава.

(През 2002 г. школата и книгата с метода на Франческо Сфилио ще бъдат преведени на осем езика - английски, немски, френски, испански, руски и полски, а след това и на японски и китайски.)*

---

* През 2001 година книгата на Франческо Сфилио е преведена на български език от Божанка Моцинова и отпечатана от издателство “Сириус 4” в град Велико Търново.

FRANCESCO SFILIO'S METHOD AND THE DISCUSSION ABOUT IT

BOZHANKA MOCINOVA

Summary

In this current article the aim of PhD. Assoc. Prof. Bozhanka Mocinova is to introduce of the readers with lately famous extraordinary, but exclusive method of one the most greatest Italian pedagogi of XX century - Francesco Sfilio. He came from violin school of famous virtuose Niccolo Paganini. By his teacher Camillo Sivori, who is the only student of Paganini.

Sfilio's method is base on the Paganini's method and "secret". He explains clear by not only his own principles and attitudes in accordance with different matters of violin education. He others European schools and argues exactly difference between them.

The Sfilio's method discussion in the 30-ti years of XX century are opened within the Italian academic community, that they do not desire to separate from established traditions.